

SNILLEBLIXTEN

Karis-Billnäs Gymnasium

Nr. 22 Hösten 2015

KBGare på besök i Sydafrika

Läs mer om resan på sid. 4

Följ med en arkeologisk utgrävning!

En jämförelse mellan två utgrävningar. Läs mer på sid. 14

Har du flunssa? Här hittar du botemedlet!

Läs om Jessicas huskurer på s. 16

Allt du behöver veta om flyktingkrisen

Vi har intervjuat flyktingar, läs vidare på s. 10

karisbillnas.fi/snilleblixten

Läs också: recensioner, serier, och mycket mer!

Redaktionen hösten 2015

(från vänster) Jessica Tunn, Jonas Madsén, Johanna Terlinden, Märta Nummenmaa, Alexander Nyberg, Jonathan Terlinden, Nicolina Nynäs, Shanti Grönholm, Sebastian Sandgren, Mathilda Liljestrand, Nicole Udd.

Kolumn: Dator vs penna	s. 3
Sydafrika - landet där ojämlikhet är vardagsmat	s. 4
London runt på tre dagar	s. 8
Flyktingkrisen: Finns det plats för alla?	s. 10
En studieresa till Frankfurt am Main	s. 12
Arkeologi som en hobby	s. 14
Första hjälp med naturmedicin och huskurer	s. 16
Karis förr - Krigsfångarna i Karis	s. 18
Blomkvist och Salander är tillbaka	s. 19

Layout: Alexander Nyberg, Jonas Madsén och Jonathan Terlinden

Kolumn: Dator vs penna?

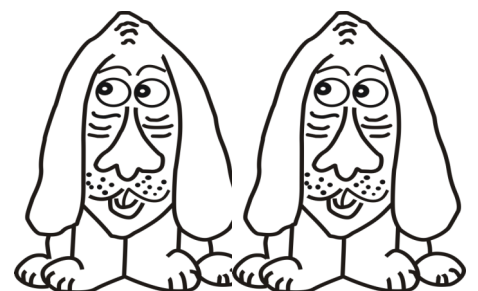
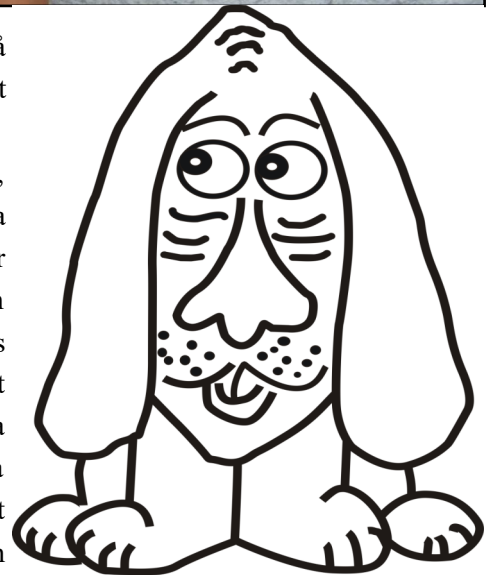

Datorerna som läromedel må vara koncentrerar sig på datorn och inte på alla ungdomars dröm, tänk så skönt det som eventuellt händer runt - inget ständigt vässande av omkring.

bristande pennor eller krampande Att använda datorer, telefoner, händer. Men är det faktiskt så bra pekplattor har visserligen inte bara som vi ungdomar tror att det är? dåliga sidor. En massa positiva saker Har datorerna någon inverkan på kommer genom digitaliseringen; man vår inläring? sparar på papper, all information finns på ett ställe och visst är det lättare att skriva på en dator/telefon/pekplatta och det blir inga riktigt fula anteckningar som man sedan får ångest över då man inte förstår sin egen handstil.

Jag personligen är inte ett speciellt stort fan av att sitta med en dator i klassen och göra anteckningar, ärligt talat skrämmer det mig. Det känns som att alla kan se mina anteckningar när de inte mera ligger platt på bordet, det känns som att mitt personliga utrymme invaderas. Allt som skrivs för hand bearbetas i hjärnan på ett annat sätt än om man skriver på en dator, vilket också påverkar inläringen. På skärmen kommer ett "blåljus" som gör att personen som sitter vid datorn

Under min korta tid i gymnasiet har jag dock börjat vänja mig vid tanken att ha en dator på pulpeten istället för papper och penna och ibland är det så mycket smidigare. Men jag hoppas att datorn förblir ett av många bra läromedel men att man också kan prioritera papper och penna framför

Sydafrika - landet där ojämlikhet är vardagsmat

”Mycket fakta kan man lära sig genom att slå upp på internet, se bilder eller läsa nyheter. I takt med att man tar in information skapar man sin egen uppfattning, men man kan aldrig förstå hur det verkligen ligger till innan man upplever det själv. Dagarna i Sydafrika var lärorika och annorlunda jämfört med våra vardagar här hemma i Finland. Vi visste att det var ett land där jämlikheten var långt ifrån det vi var vana vid, men vi hade ingen aning om verkligheten innan vi faktiskt steg ut från flygplanet på sydafrikansk mark och tog bussen vidare. Det var en annan miljö och vi noterade hur apartheidtiden har lämnat djupa, tydliga spår i landet och dess invånare.”

Eleverna var glada och bekymmerslösa

I början av maj 2015 åkte åtta studerande från Karis-Billnäs gymnasium till Afrikas sydspets. Med oss hade vi fyra studerande från Karjaan Lukio och fyra elever från Karjaan Yhteiskoulu, samt tre lärare.

Under vår nio dagar långa vistelse i Sydafrika hann vi med ett mycket varierande och inspirerande program; vi besökte våra vänskolor där vi

beblandade oss med eleverna, deltog i deras lektioner, och var på ett två dagar långt läger med utvalda elever ur skolorna där temat var gemenskap och samarbete. Vi lyssnade på flera föreläsningar och deltog i diskussioner, samt fick guideade rundturer i bland annat Grahams-town, där vi också bodde. Den sista dagen fick vi som en mycket trevlig överraskning åka på safari. Våra vänskolor var township-skolor, och

för kontrastens skull fick vi även besöka en privatskola samt ett uppskattat universitet.

Allmän eller privat skola? Skillnaderna är enorma.

Karis-Billnäs gymnasiums vänskola Ikamwalesizwe Combined School, en townshipskola som låg belägen utanför badorten Kenton-on-sea, besökte vi tre av dagarna. De första intrycken vi fick när vi gick in i

Ikamwalesizwe Combined School var många, och de slog emot som en vägg sekunden vi gick in genom portarna. Det var trångt, eleverna var många och i olika åldrar, det var högljutt. Eleverna var till en början blyga, men såg på oss med stora ögon av nyfikenhet. Vi fick beskåda ett välkomnande vi aldrig skulle ha kunnat vänta oss. Samtliga elever (över 900) bjöd på sång och dans där alla deltog aktivt. Vi hade fått höra att vi kunde vänta oss sång, då det är en stor del av den sydafrikanska kulturen, men vi hade inte väntat oss att så många elever tillsammans skulle ge en konsert alla Finlands professionella körer kunde vara stolta över. Vi deltog i olika lektioner, bland annat geografi, xshosa (som är ett officiellt språk), och historia. Elevantalet i klasserna var mycket större än vad vi är vana vid, och kunskapen bland både elever och lärare var inte alltid till 100% vattentät. Glädje var något som eleverna hade i överflöd, både i klassen och utanför, och det tog inte länge innan de visade sina goda sociala kunskaper och började prata med oss.

Vår vänskola var i medel-måttigt skick. Ett flertal fönster var sönder, det var smutsigt, och det låg skräp utspridda på skolgården. Det fanns

Eleverna spelade boll på rasten. I bakgrunden lyxvillor.

dock rinnande färskvatten till förfogande, och eleverna fick ett gratis mål mat om dagen. Maten i fråga tillreddes i skolans kök av elevernas mammor, och även om varken maten eller köket var av högsta kvalitet, var det ett relativt välfungerande system. Vänskolan låg just vid gränsen till ett så kallat "township", som är en slags organiserad kåkstad där de fattigare bor, mestadels svarta. Under den längre pausen mitt på dagen hade eleverna, som för övrigt uteslutande bestod av svarta, chansen att springa hem då alla bodde mer eller mindre i närheten.

Gemensamt för majoriteten av eleverna var att de var glada, lyckliga, och inte minst utåtriktade. De var alla lyckliga och tacksamma att få gå i

skola, och väldigt ivriga att lära sig. Det öppnade verkligen ögonen för oss alla, eftersom man i Finland tar skolan som en självklarhet, och flera unga ser den som ett måste, inte en möjlighet.

”Gemensamt för majoriteten av eleverna var att de var glada, lyckliga, och inte minst utåtriktade. De var alla lyckliga och tacksamma att få gå i skola, och väldigt ivriga att lära sig.”

Ett av husen för de yngre eleverna vid Kingswood College

Ofta glömmet vi bort att många runt om i världen faktiskt inte har tillgång, allra minst gratis, till de trygghetsfaktorer som vi i Finland ser som självklarheter.

När vi en av dagarna fick vi besöka den stora, dyra privatskolan Kingswood College som låg i Grahamstown, fick vi verkligen se en

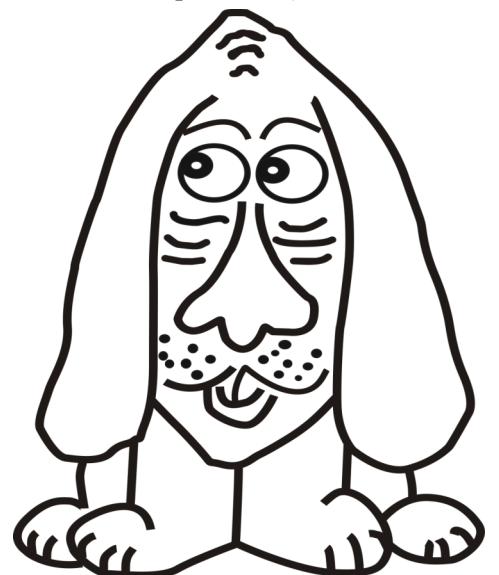
Gruppenbild under campingen

stor kontrast. Att stiga in i privatskolan var som att stiga in i en helt annan värld än den vi såg i vår vänskola. Kingswood College omfattade ett mycket stort campusområde, som hade utomhusplaner för rugby, tennis, och fotboll; flera simbassänger; innehallar för skytte, squash, vattenpolo, och lokala sporter; samt ett stort bibliotek och stora allmänna utrymmen. Alla gräsmattor var nyklippta och konstbevattnades, och alla utrymmen var moderna. Vi fick delta i flera lektioner under vårt besök i privatskolan, efter vilka vi kunde konstatera att undervisningen låg på samma nivå som i Finland, och att klasserna såg likadana ut med ungefär lika många elever som hemma. Den största skillnaden mot skolorna i Finland var att eleverna i Kingswood College

hade väldigt stränga regler. Exempelvis fick de inte ha håret löst eller gå hand i hand med det motsatta könet. De var tvungna att bära skoluniformen hela tiden, även utanför campusområdet. Campusområdet fick de endast lämna vissa tidpunkter i veckan, och då i grupp. Största delen av eleverna bodde på skolområdet, och fick endast åka hem under loven för att fira högtider tillsammans med sina familjer. Eftersom det var en privatskola kostade det naturligtvis att få gå i den, prislappen för en termin var cirka 12000 euro. I Sydafrika är det vanligt att man går i samma skola från klass 1 till 12, vilket motsvarar Finlands grundskola och gymnasium tillsammans. Att låta en elev gå i Kingswood College hela skolgången skulle alltså kosta närmare 150 000

euro.

En sak som vi märkte tydligt bland eleverna i Kingswood College var att de verkade leva i sin egen bubbla, där de hade det bra och behövde inte bekymra sig över vad som pågick utanför. De flesta hade inte ens någon aning om att de hade en townshipskola (liknande vår

vänkskola) i samma stad, och de verkade inte bry sig heller. Man kan fråga sig hur Sydafrika någonsin ska kunna bli mera jämlikt om man inte ens lär ut om problemen för ungdomarna. Om de inte får lära sig om de olika problemen som finns i deras eget land redan i ung ålder, hur ska de någonsin kunna ta det på allvar och försöka göra läget bättre när de växer upp?

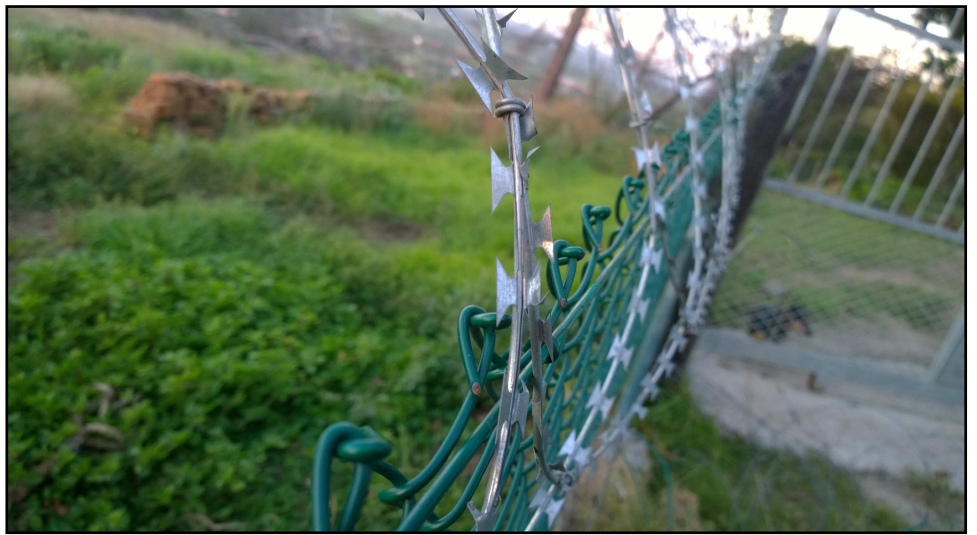
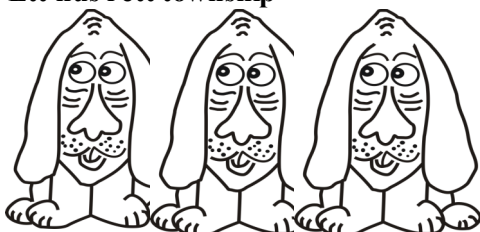
Apartheid, säkerhet och townships

Under en stor del av 1900-talet var apartheid rådande i Sydafrika. Fast det har skett betydande förändringar mot det bättre i Sydafrika under senare år och färgade i dagens läge har samma rättigheter som vita, finns det ännu idag tydligt stora, olösta problem.

Första dagen av vår vistelse åkte vi en bit utanför centrum av Grahamstown och fick se ett av de omtalade townshippen med egna ögon. Det som vi bara hade sett bilder av fick vi nu uppleva på riktigt. Barn sprang runt och lekte, ett med trasiga kläder och

Ett hus i ett township

Rakbladstaggråd vid skolan där vi sov

ett annat med olika par skor. Husen, som i verkligheten var mera som små plåtskjul än hus, kunde i värsta fall även sakna tak över huvud taget. Som passagerare i minibussen med luftkonditionering som vi åkte i kände vi oss alla skamfyllda. Där satt vi, 16 nyfikna ungdomar från en annan världsdelen, med var sin egen smarttelefon i handen och knäppte bilder på deras verklighet. Townshopen fanns utanför alla lite större städer, vilket om något är ett bra bevis på den ojämlikhet som råder i Sydafrika.

Husen i townshopen hade på sin höjd några ihospikade brädlappar som gräns till andra, och det skydd de utgjorde var obefintligt. När man kom in till förorterna och stadskärnan var bilden en helt annan. Där var alla hus omringade av murar eller stängsel över två och en halv meter höga. Toppen av dessa pryddes med taggråd. Flera hade inte ens vanlig taggråd, till exempel privatskolan där vi var inkvarterade var omringad av stängsel med rakbladstråd. Skolan där vi bodde använde sig alltså av samma sorts skydd som försvarsmakten i F i n l a n d .

Förväntningar och verklighet

Inför resan trodde vi att Sydafrika skulle vara fattigt och kriminellt land och att vi skulle mötas med öppna armar. Allting stämde in, och vi

Vad är apartheid?

År 1910 bildades den afrikanska unionen som var en självstyrande union under den brittiska kronan. De färgade gavs ändå inte mycket politisk makt, utan blev förtryckta. 1948 kunde nationalisterna bilda regering och detta inledde den så kallade apartheidtiden. Därefter förvisades de svarta i Sydafrika till reservat på landsbygden eller kåkstäder i utkanterna av storstäderna. 1961, efter att briterna hade kritiserat den raspolitik som fanns i landet, utropade Sydafrika sig självständigt vilket ledde till en internationell isolering. Efter en tid med isolering, ekonomiska kriser, och oroligheter började en reformprocess på 1980-talet, och i det första allmänna valet 1994 röstade folket för en ny regering med Nelson Mandela och hans parti ANC i spetsen vilket ledde till ett slut på apartheid. I Sydafrika finns ändå ännu idag stora spår av den tiden och

upplevde mycket mer än vad vi hade anat. Att återvända till Finland var skönt, med ledsamt. Troligen träffar vi aldrig dessa personer någonsin mer. För oss var det en resa, och efter nio dagar återvände vi till vår verklighet igen. När vi befann oss i ett hav av intryck och information förstod vi verkligen hur bra vi har det här hemma i Finland. Det är synd

London runt på tre dagar

London är för den oinsatte en krävande stad. Här finns många fallgropar för den som inte inte bemödar sig om att läsa på. London är staden som ger rikliga gåvor till alla som gjort hemläxan ordentligt.

Under tre dagars tid pressade vi in en veckas händelser, vilket resulterade i en lite intensivare semester än förväntat. Men så här i efterhand klagar jag inte, sevärdheterna är det ju inget fel på och jag uppskattade verkligen resan. Till sevärdheterna hörde klassiska besöksmål som bland annat Madame Tussauds och London Eye men vi besökte även Tower of London och Westminster Abbey.

En blandning av gammalt och nytt

Efter att ha strosat omkring på de gamla idylliska gatorna i stadsdelen Paddington där vi bodde, var det en förändring att komma in i det verkliga centrum av London. Där såg man tydligt var stadens grund låg i form av de gamla klassiska husen. Sedan syntes massor av inslag av en ny generation när det mitt i allt växte

Tower Bridge.

fram skyskrapor och höghus bestående av så många våningar att det blev svårt att räkna.

När man i allt detta försöker hitta en plats att äta blir det svårare. Om man är kräsen och har svårt för att bestämma sig kan man lätt gå omkring i över en timme för att hitta den rätta restaurangen och i en stad som London finns det förstås några tusen att välja mellan. Men efter att man har ätit och ska betala slår konservatismen emot. På en del ställen går det nämligen inte att betala med bankkort och det är därför viktigt att förbereda sig med en rejäl summa

kontanter.

Vägen genom London går under jorden

Snabbaste och kanske även det billigaste sättet att förflytta sig i London är med hjälp av tunnelbana. Från att dagen innan transporterat sig i Karis genom att gå eller att åka bil, är förändringen väldigt stor att dagen efter plötsligt läsa kartor gällande Londons nätverk av tunnelbanor och dessutom veta vart man är på väg. Och efter att man har tagit reda på vart man ska gäll det att veta vilken linje man ska ta? Ska jag norrut eller söderut? Vad heter ändstationen? När ska jag stiga av?

Bättre blir det inte heller av att plattformerna finns på fyra olika våningar, i rusningstid är det svårt att andas i folkmassorna och man får antagligen stå under hela resan på grund av brist på sittplatser. Men jag får erkänna att efter några dygn som resenär så blir man van och känner sig som en riktig Londonbo.

Tower of London

Den attraktionen jag tyckte bäst om

Tower of London

London uppifrån.

var slottet Tower of London vid floden Themsens norra strand. Det var här Englands kungligheter bodde i 700 år fram till 1700 - talet. Efter en mellanperiod i St James Palace har de sedan 1837 som känt bott i Buckingham palace.

Towern började byggas redan på 1000 - talet och har en intressant historia bakom sig. Bland annat är det känt för sin tortyr och fångenskap och till och med kungligheter har dödats här.

Det som kanske är mest kännetecknande för Tower of London är att det är här Storbritanniens kronjuveler förvaras. Det är tillåtet att titta men absolut inte att fotografera.

Infrastruktur

Man kan på många sätt säga att London är en händelserik stad. Det är inte varje dag man till exempel stöter på en demonstration på gatan eller inte kan posta några vykort eftersom postkontoret är stängt på grund av filminspelning.

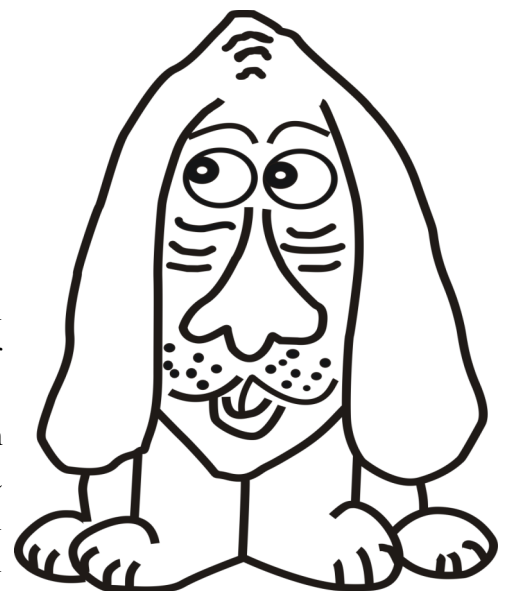
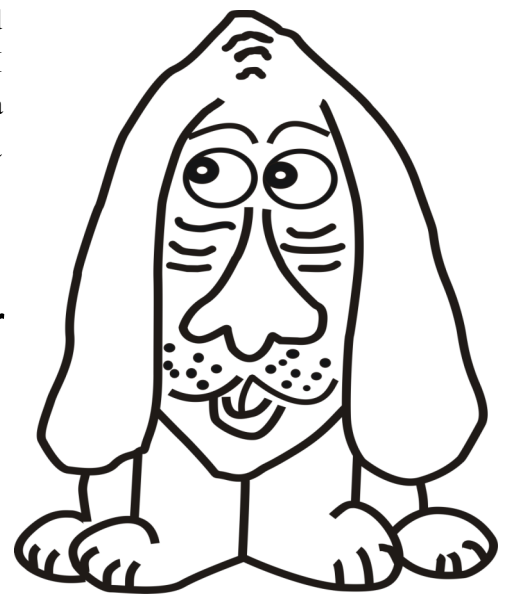
Men det mest imponerande är egentligen deras system och deras

förmåga att upprätthålla dem. Med undantag för ett par av dem; I England råder vänstertrafik på gatorna medan i till exempel alla

”Det som kanske är mest kännetecknande för Tower of London är att det är här Storbritanniens kronjuveler förvaras. Det är tillåtet att titta men absolut inte att fotografera.”

trappor i tunnelbanorna håller alla till höger för att släppa förbi resenärer som har mer bråttom än en själv.

Till synes anses cyklister som fordon och har exakt samma rättigheter och skyldigheter som bilister. Detta leder till att man i princip inte kan cykla förrän man är

Flyktingkrisen: Finns det plats för alla?

Som alla antagligen vet tar sig ett stort antal flyktingar sig in i Europa i hopp om ett bättre liv eller skydd från faror. Europa tar emot och Finland hjälper också till. Finland är ett av de länder som tar emot minst flyktingar, men vi tar den mängden vi tror vi kommer klara av. Många frågor har väckts i allas huvuden och i medier om flyktingar. Jag och Jonathan kollade läget.

Flyktingarna spelar fotboll.

Varför flyr människor?

Enligt FN:s flyktingkommissarie är det syriska kriget största orsaken till alla flyktingar som söker sig till Europa. Det syriska inbördeskriget, som tagit med andra länder i konflikten, började 2011 och pågår fortfarande. Folket krävde ett slut på Assadregimens 40-åriga envælde och ville ha rättigheter och demokrati men det stoppades med våld. Rättigheter som dessa, hör till FN:s mänskliga rättigheter, MR, en del av folkrätten och övrig internationell rätt. Länder som är direkt inblandade är Syrien, USA, Ryssland, Qatar, Turkiet, Libanon och Saudiarabien. Dessutom är organisationer som ISIS inblandade, och så gott som hela Mellanöstern. Man räknar med att det började med den arabiska våren och har bara gått längre sedan dess.

Orsaker till kriget skall sökas i Syriens historia, politiska konflikter från 1900-talet och konflikten mellan shiamuslimer och sunnimuslimer. 2013 hade minst 120 000 dödat och 2015 var nästan 12 miljoner människor på flykt antingen inom landet eller utanför. Mer än 4 miljoner har flytt landet för länder som Grekland, Turkiet, Libanon, Jordanien, Irak och Egypten och har blivit flyktingar. Miljontals fler har blivit kvar och lever under dåliga förhållanden med brist på mat och dricksvatten.

Andra orsaker är ISIS, Den islamiska staten som blivit inblandad i det syriska kriget och har förvärrat allt och dessutom gjort det internationellt osäkert. Nyligen tog t.ex. organisationen stolt på sig skulden för attackerna i Paris.

Den islamiska staten förkortas IS, ISIS eller ISIL. Terrororganisationen

är en väpnad sunniislamisk organisation som främst är aktiv i Irak och Syrien. De anser sig själva som den rätta islamiska regeringen över de islamska staterna.

I juni 2014 utropade organisationen ett världsvitt kalifat. Det betyder alltså att de anser att de har auktoritet över alla världens muslimer.

ISIS är känd för sina extrema tolkningar av sharialagar vad gäller dem som inte delar deras tro och de utför sina militära attacker på civila, avrättar män och rövar bort kvinnor.

FN har fördömt deras systematiska dödande och torterande av barn.

ISIS huvudstad är Ar-Raqqah som ligger i Syrien. De styr dock "endast" några landsdelar i Syrien, Irak, Libyen, Libanon, Nigeria, Jemen och Egypten. ISIS kopplingar till Europa är i sig stora fastän de kanske inte fysiskt befinner sig här. Den 22 september 2014 rapporterades det om en terrorcell med kopplingar till ISIS hade sprängts i Europa. Ett gift par och en annan person arresterades i Belgien, en i Nederländerna och en i Turkiet.

ISIS kopplingar till Finland är inte så stora, i augusti 2014 uppskattade skyddspolisen att över 40 personer hade åkt från Finland till Syrien. De flesta hade anslutit sig till ISIS, av dem hade 75% finskt medborgarskap. Tjugoåringar var den största gruppen och ca en femtedel av dem var kvinnor. Mera uppståndelse har det varit i Sverige.

ISIS har gjort så gott som enbart ont och inget gott. De torterar, dödar, halshugger, bränner och dränker människor. De säljer dem som slavar och bryr sig inte om civila.

Den 4 februari 2015 släppte FN en rapport som visade att ISIS korsfäster

barn, begraver barn levande och säljer flickebarn till sexslaveri. De har satt eld på flera människor när de ännu varit vid liv och dödat alla som inte tror samma som de. De torterade en kvinna med en rävsax för att hon ammade offentligt. ISIS är en grupp som bland annat USA försöker stoppa och hela världen föraktar. De tog dessutom på sig skulden för attacken i Paris i november och har förstört antika föremål och arv.

Situationen i Finland

Antalet flyktingar har genom åren ökat sakt. Finland är ändå ett land med en liten flyktingkvot. Vi har levt en aning instängda och inte utsatt oss själva för nya kulturer och förändringar. I Finland kommer flyktingarna att göra gott för vår ekonomi till slut. Många arbetsplatser öppnar sig och skatter kan dras in och dessutom är största delen i arbetsför ålder vilket kommer att finansiera vårt ökade antal pensionärer.

Vi hörde med **Omar Tarik**, som kom som flykting för fem år sedan om hans syn på dagens situation.

Vi satte oss ner i Serendipity i Karis och talade med honom.

Hur kom du till Finland och varifrån?

-Med flyg direkt från Irak.

Hur var det att komma hit?

-Våra val var USA, Kanada och Finland, vi blev accepterade till både Finland och USA men vi valde Finland och min bror USA. Eftersom vi var kvotflyktingar var allt så gott som ordnat för oss när vi anlände, vi

hade bostad, fick pengar och lärde oss språken. Vi kunde bygga upp ett bra liv i Finland.

Hur var de första åren i Finland?

-Finskan lärde jag mig snabbt och den känns ganska lätt, det svåra var att inte vara social. Jag tror ni själv kan medge att finländarna inte är sociala typer. Men Jonathan var min första vän och vi kom bra överens.

Vad tycker du om dagens flyktingsituation?

-I Finland får människorna ett liv, ett riktigt liv och möjligheter. Jag förstår bra att människor kommer hit, jag förstår inte bara varför de inte gjort det tidigare. Situationen har länge varit grym i Mellanöstern men först nu vaknar människor och faktiskt flyr. Men i stort sett fungerar det som förut, enda skillnaden är massorna och publiciteten.

Vad tycker du om kritiken mot flyktingar?

-Alla klagar på att de inte vill jobba eller kan jobba, men det är inte svårt att skaffa jobb åt flyktingar, speciellt eftersom de inte kräver eller får lika mycket betalt. Klart att ISIS kan smyga sig med men vi skulle kunna se på dem som kommer hit, lär sig språket snabbt och faktiskt försöker. Människor lyfter inte fram det för man vill läsa nyheter, det är inte nyheter att någon har lärt sig finska på sju månader. Rasismen som uppstår är bara skrattretande, vi kommer från en annan kultur och en del kan inte acceptera det, men samtidigt kan jag förstå det för många språk är gjorda för att talas högt till skillnad från finska som nästan viskas. Det kan låta som vi talar om bomber fast vi i själva verket talar om hundvalpar. Självt upplevde jag dock ingen kritik mot mig när jag själv kom hit.

Vi reste dessutom till Mjölbolsta, ett av de närliggande flyktingcentrumen. Vi fick känna på hur det är där och hur människorna har det. Där fanns många unga män som sportar, många glada Röda Kors-arbetare och en lugn stämning.

Minie Vako och hennes man Konstandin Vako.

O r ä t t v i s a tilldelade Finland?

Vi fick äran att intervjua en kvinna och hennes man på Mjölbolsta. Vi anlände till Mjölbolsta, vi såg på när de spelade fotboll och umgicks. Det är många frivilliga som arrangerar fotbollsmatcher för dem, även för barnen arrangerades det spex och skoj. När fotbollsmatcherna var slut fick vi tala med **Minire Vako** och hennes man **Konstandin Vako**, ett par från Albanien med en 5 år gammal son som hade en ganska intressant historia. Så här berättade Minire Vako:

Kan du berätta om ditt liv?

-Vi levde ett normalt liv, vi klarade oss medelmåttigt i Albanien. Vi försökte göra det bästa för att få livet vi förtjänar.

Varför lämnade ni Albanien?

-Något underligt hände när vi bytte regering i Albanien. Min man blev sparkad utan orsak direkt. Fastän vi båda har bra utbildning och massor med diplom fick vi inte de jobb vi förtjänade på grund av att vi inte hade kontakter till regeringen. När min man blev arbetslös tog vi upp det i domstolen på grund av att det var orättvist, vi vann i domstolen två gånger, men han fick inte tillbaka sitt jobb och jag fick inte det jobb jag förtjänade. Jag jobbade som en importkontrollant inom den privata sektorn och hade en väldigt låg lön.

Valde ni Finland eller blev ni

-Vi valde Finland på grund av ert rättssystem som vi läst att är ett av de bästa i världen. Det stod att man blir mottagen om man blivit politiskt orättvist behandlad. Så vi valde Finland för att ta upp min mans fall i den finska domstolen.

Hur har det gått med fallet och allmänt här i Finland?

- Vi har talat med och mailat sådana som skulle kunna ta sig an vårt fall och utreda om vi får stanna eller inte. Allt vi får som svar är att vi skall tala med migrationsverket. Men vi är inte vanliga flyktingar och det vill jag påpeka. Vi är inte flyktingar. När vi väl fick igenom fallet, godkändes det inte och vi måste vänta, vi måste dessutom fara hem och vänta, så vi skickas tillbaka. Orsaken är att vi inte hotas till livet eller bor där det är krig, men jag har för det blivit orättvist behandlad och vill stanna kvar. Jag har drömmar om att starta ett företag med träd och papperstillverkning mellan Albanien och Finland.

Varför räknas du inte som en vanlig flykting?

-Jag har inte flytt från ett krig, jag har en riktig utbildning, jag har kommit hit för att jobba och för att jag vill hitta rättvisa.

Hur kommer ni fortsätta i Finland?

En studieresa till Frankfurt am Main

Den 30.11-4.12 besökte 10 ungdomar från Karis-Billnäs gymnasium den tyska staden Frankfurt am Main. Resan var en del av ett ekonomiprojekt som Karis-Billnäs gymnasium haft under flera år, ett projekt som i och med resan kom till vägens slut. Under resan, som hade hunnit bli en viss tradition, besökte vi den Europeiska Centralbanken och Frankfurtsbörsen, ett kommunikationsmuseum, samt en förort till Frankfurt där vi fick rundturer på både en mineralvattenfabrik och en lokalradiostation.

Den andra dagen började med att vi besökte ett kommunikationsmuseum, där det fanns utställningar om hur radio, television, telefon, och post har utvecklats genom tiderna. Museet hade otaliga maskiner av olika åldrar och storlekar, för att lättare ge en bild av utvecklingen som skett inom kommunikationen i världen.

Eftersom det var ett ekonomiprojekt som gjorde vår resa möjlig, var två av huvudmålen economicentrum.

På tisdagen besökte vi ECB i deras nya byggnad, som planerades redan 2001-2002 och blev färdig i november 2014. Den nya ECB-byggnaden är byggd på ett gammalt grönsaks-particenter. Husbygget väckte diskussion eftersom det har en mörk judisk historia i samband med andra världskriget och ett judiskt museum skall iordningställas på området. Vid ingången möttes vi av hårda säkerhetskontroller, väl inne på området togs vi om hand av Tom Kakkola. Han presenterade ECB och dess uppgifter och tog oss sedan på en guidad tur för att visa mötesrummen, arkitekturen, och utsikten som tillsammans gav en generell inblick av byggnaden.

Frankfurtsbörsen, som är viktig inte bara i Tyskland, utan även på en internationell nivå, besökte vi på torsdagen 3.12. Frankfurtsbörsen räknas som den 10:e största i världen. På plats fick vi till först en professionell föreläsning om börsen, vilken följdes av en liten rundtur. Vi fick se in i det stora handelsrummet, som är ett av de få handelsrummen som det ännu i dag

Euro monumentet utanför gamla ECB byggnaden.

finns folk i, även om de människor som jobbar där till den största delen endast kontrollerar monitörerna.

Resan till Frankfurt am Main var extra speciell för oss elever, eftersom det var sista gången den ordnades av

Karis-Billnäs gymnasium i denna form. Om ekonomiprojektet fortsätter, kanske det tar en annan form med andra resmål, och med nya elever. Med facit på hand har det varit ett lyckat projekt, och det vore synd om det inte fortsätter.

Text: Jonas Madsén & Filiph Nyberg
Bild: Jonathan Terlinden

Julmarkanden i Frankfurt.

En del av stadsdelen Sachsenhausen.

Tom Kokkola berättar om sitt jobb på ECB.

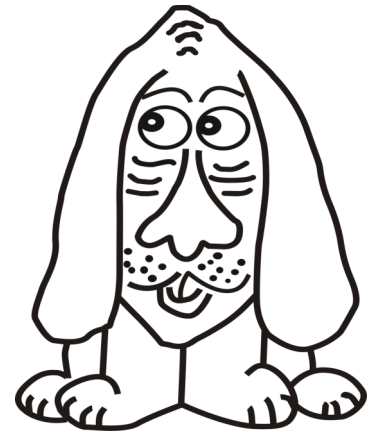
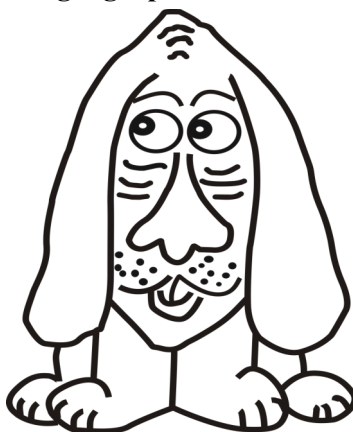
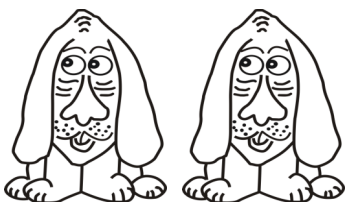

Remo Bastioni utanför börsen.

Frankfurt är en stad i Hessen med 700 000 invånare, runt omkring staden finns många småorter så det totala invånarantalet når närmare 1,5 miljoner. Frankfurt bombades till marken under andra världskriget men har återuppbyggts som det var innan kriget och idag är Frankfurt en

En del av gänget på kommunikationsmuseum.

Arkeologi som en hobby

Vad är arkeologi?

Arkeologi är kunskapen om människans förhistoria, den tid där det inte finns skriven text att tillgå. Numera finns även historisk arkeologi. Arkeologer studerar människans materiella kultur, alltså studiet av lämningar eller artefakter. Arkeologi delas in i olika underdiscipliner beroende på vilken tidsperiod man forskar om och även området där man bedriver sina utgrävningar. Exempelvis egyptologi handlar om Egypten medan assyriologi handlar om Främre Orienten före Islam. Historisk och förhistorisk arkeologi är även olika saker eftersom den historiska arkeologin fokuserar på tiden efter skrivkonsten och den förhistoriska arkeologin tar hand om tiden före skrivkonsten.

I denna text jämförs historisk arkeologi med förhistorisk arkeologi, vilka typiska fynd man hittar på platserna och mängden fynd i allmänhet, även platserna där utgrävningarna bedrevs kommer att jämföras.

Utrustningen

Utrustningen på båda utgrävningarna var stort sett samma bortsett från små detaljer som vilka ämbar man använde eller vilken modell ens murslev var. Utrustningen bestod av en murslev, ett ämbar och en sopskyffel att flytta sanden eller leran till ämbaret med. I vissa fall fick man även en sekatorer för att avlägsna eventuella rötter som kunde vara i vägen. Avslutningsvis fick man en burk eller en påse att lägga alla fynd man hittade i sin ruta. Alla som deltog

Pilspets funnen vid Raseborgs slott (Bild: Johan Nyberg)

i utgrävningarna fick en ruta vars area var en kvadratmeter.

Olika plater, olika förhållanden

Till att börja med kan man jämföra platserna där utgrävningarna bedrevs. Den förhistoriska utgrävningen bedrevs i Långåmossarna i Raseborg. Marken som man grävde i bestod mest av lös sand som var enkel att bearbeta vilket ledde till att arbetet framskred fort. De enda objekten som saktade ner arbetet var stenar och rötter som man behövde avlägsna. På grund av att sanden var så lättbearbetad kunde det leda till att man ökade sin arbetstakt och kanske missade eller skadade fyndföremål. Trots denna risk skadades inte någon större mängd föremål eftersom mängden fynd är relativt liten och fynden är ofta såpass små att de inte tar skada fast man är lite väl entusiastisk med sin murslev.

Den andra utgrävningen bedrevs även i Raseborg men vid en helt annan plats, nämligen i närheten av Raseborgs slott. Vid denna utgrävning bestod marken av torkad lera eftersom

platsen som grävdes ut var mitt i en åker. Denna lera kan nästan jämföras med cement då båda har ungefär samma hårdhet. Vid denna utgrävning fanns det inte samma mängd stenar eller rötter som förhindrade att arbetet skulle framskrida. Här var det lerans hårdhet som saktade ner arbetet tills man hade fått bort det första lagret med torr lera. Efter att det första lagret lera hade avlägsnats förenklades ens arbete markant, men det var ändå en mycket långsammare process jämfört med Långåmossarna. Trots detta framskred arbetet snabbt även vid Raseborgs slott. Även vid denna utgrävning kunde man vara ganska entusiastisk med sin murslev då de fynd man hittade inte var lika bräckliga som de man hittade vid Långåmossarna.

En variation av fynd

Fynden på de olika utgrävningarna var helt olika förutom några få fynd som man kunde hitta på båda platserna. Exempelvis vid Långåmossarna hittade man keramikbitar i olika storlekar medan man endast hittade en keramikbit vid Raseborgs

slott. Fynden vid slottet bestod för det mesta av tegelbitar i olika storlekar. De saker man hittade vid båda fyndplatserna var benrester av olika djur. De benrester man hittade vid Långåmossarna var för det mesta små bitar av sälben medan man kunde hitta hela ben av exempelvis kor eller grisar vid Raseborg, man hittade även stora delar av en käke från möjligtvis en ko eller något liknande djur. Den stora skillnaden i fynd på de olika platserna beror på den stora skillnaden i tidpunkt mellan dem. Bopplatsen vid Långåmossarna var befolkad för cirka sextusen år sedan medan Raseborg var befolkad mycket senare, antagligen på 1200-talet. Fyndens mångfald var större vid Raseborg eftersom man vid denna tidpunkt hade lärt sig att göra flera olika saker bortsett från krukor. Detta ledde till att man även hittade olika metallfynd och även glasbitar från glas som antagligen hade tillverkats i södra Tyskland. Metallfynden bestod för det mesta av spikar, eller delar av spikar. Man hittade även en del från en ringbrynja. jämförelsevis hittade man endast krukbiter och benbitar vid stenålderbopplatsen vid Långåmossarna. Mängden fynd varierade också mellan fyndplatserna vilket antagligen beror på åldersskillnaden och även på storleken på bosättningen. Bosättningen vid Långåmossarna var en relativt liten bosättning medan bosättningen vid Raseborgs slott var relativt stor mätt med den tidens mått. Mängden fynd var alltså större vid Raseborgs slott för att det hade varit en större bosättning och fynden hade inte hunnit bli förstörda av exempelvis rotvältor eller allmänna förändringar i marken. Eftersom mängden fynd var mycket mindre vid stenåldersbosättningen blev man mer tillfredställd än vid Raseborg eftersom man garanterat

Översikt över utgrävningen (Bild: Alexander Nyberg)

hittade tegelbitar eller bitar av ben vilket ledde till att man inte blev lika uppspelt som när man hittade fynd vid Långåmossarna. När man hittade en krukbiter som var lite större än de flesta samlades alla runt en för att beundra fyndet man just hade gjort. Vid Raseborgs slott samlades alla runt en endast om man hade hittat ett helt ben av ett djur eller en välbevarad spik eller en glasbit, dessa var de mer sällsynta fynden vid slottet.

Storleksmässigt var de ting man hittade vid slottet mycket större jämfört med de fynd som man frilade vid Långåmossarna. Så för att sammanfatta skillnaderna mellan de fynd man gjorde vid de olika platserna kan man säga att säga att mängden fynd skilde sig mellan de två platserna, även mångfalden skilde sig, Långåmossarna hade endast två större grupper av fynd och vid Raseborg hittade man tre eller fyra större fyndgrupper.

Sammanfattningen

För att sammanfatta denna jämförelse mellan dessa två olika utgrävningar kan man säga att om man tänker mer på mängden fynd än hur viktigt ett enda fynd kan vara skall man nog ta del i utgrävningar som behandlar

medeltiden och framåt. Om man föredrar att hitta några få fynd med större värde så skall man ta del i utgrävningar som behandlar stenåldern där man kan hitta ett enda fynd och vara stolt över sig själv. De metoder man använde sig av var nästan identiska bortsett från vissa små detaljer, men annars använde man samma redskap för att gräva ut en stenåldersbosättning och en medeltida bosättning.

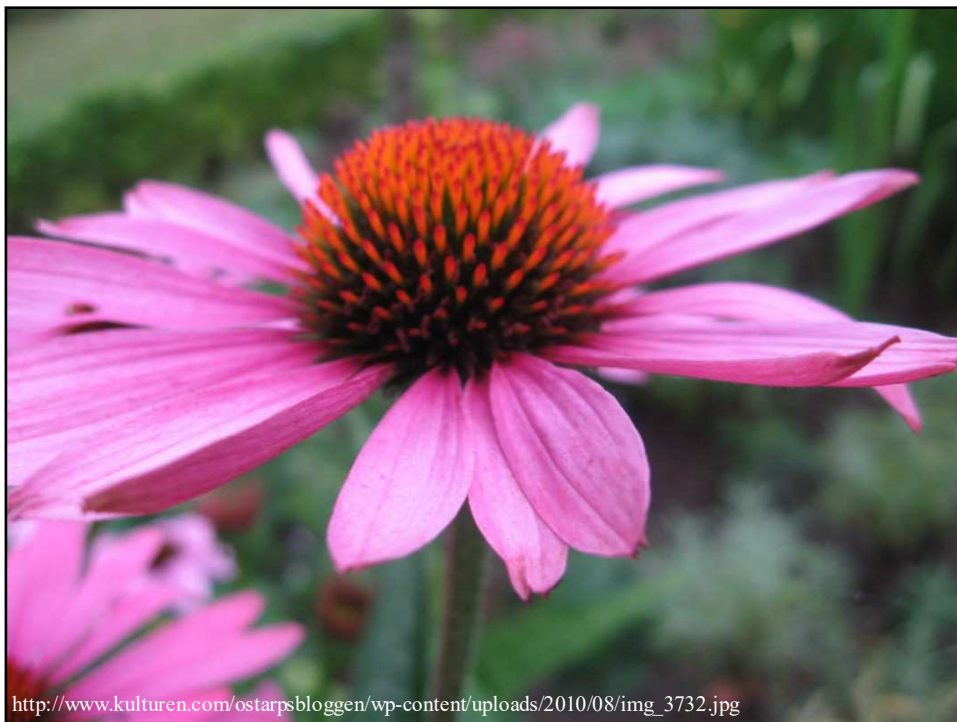
Arkeologi är en sysselsättning som inte lämpar sig för den som saknar talamod eller för den som inte är intresserad av människans förhistoria, arkeologiska utgrävningar tar tid och vissa dagar kan man eventuellt inte hitta några fynd alls. De som har ett intresse för människans förhistoria och är villiga att sitta i en grop några timmar i sträck i några dagar så rekommenderas det nog att man någon gång tar del i en arkeologisk utgrävning. Som ett sista tillägg kan nämnas att längden på utgrävningarna varierar beroende på var man befinner sig och hur stort område gräver man ut,

Första hjälp med naturmedicin och huskurer

Nu i influensatider när alla går och snörvlar och hostar kan det vara bra att vara förberedd med hjälpmedel, utan att nödvändigtvis genast behöva ta till starkare läkemedel, värkmediciner och andra artificiellt framställda mediciner som i längden sliter på kroppen. Därför har jag samlat ihop ett par av de enklaste men ändå effektiva huskurer mot de vanligaste men ack så jobbiga åkommorna.

Vi börjar med ett fåtal av de homeopastiska råvarorna och vad de gör. Medlen kan köpas i vanliga mataffärer eller hälsokostaffärer.

Röd solhatt.

- Rölleka:

lindrar täppta bihålor

- Kamomill:

antibakteriell, förebygger och lindrar förkylning, febersänkande

- Basilika:

innehåller eugenol som är antibakteriell och har en läkande effekt

- Fläderbär:

för inflammerade bihålor och näsor

- Vitlök:

verkar antibakteriellt och motverkar virusinfektioner. Kan konsumeras så som den är eller tillsammans med honung vid luftvägsbesvär och halsont.

- Ingefära:

inflammationshämmande och uppiggande.

- Koksalt:

har använts som näsdroppar sedan urminnes tider och håller näsan fri

- Honung:

antibakteriell, lindrar halsont, envis hosta och är slemlösande

- Citron:

antiseptisk, c-vitaminrik, hjälper om du är svullen i svalg eller näsa. Konsumeras färsk och pressad.

- Mentol:

mot allmän förkylning (finns som aktivt ämne i "codetabs" halstabletter...ifall du gillar salmiak, vill säga)

- Morot:

slemlösande och har bakteriedödande effekt

- Echinacea/ röd solhatt (blomma): stärker immunförsvaret och lindrar heshet

Mot halsont (intas i form av te)

Blanda timjan, cayennepeppar, rölleka och kamomill och tillsätt hett vatten.

Halsen blir len och förkylningen släpper.

Du kan också brygga te mot halsont på torkade basilikablada, basilika är liksom t.ex kanel och ingefära populära inom naturmedicinen. Basilikablandningen kan intas som te eller bara gurglas en stund.

Ett annat recept som visat sig vara effektivt mot halsont:

Häll en tesked grovmalen kanel i 3dl kokhett vatten, blanda sedan i lite svartpeppar och två skedar honung.

Mot heshet

När du är hes får du oftast höra att du ska dricka varmt. Men ifall du tappat rösten är det precis vad du INTE ska göra. Låt mig förklara varför: dina stämband är svullna (bäst att ta reda på

varför; som resultat av en infektion eller är de bara överansträngda?) och svullnad dämpas med kyla. Som sångerska förekommer det ibland att stämbandnen säger ifrån och då borrar jag med att dricka kallt vatten, äta vitlök och sedan dricka varmt. Då jag förlorade rösten helt och hållet i ett par dagar provade jag gurgla saltlösning; fruktansvärt äckligt men jag kunde sjunga följande dag. Varnar dock för kväljningarna man kan få.

Mot snuva:

Enklast är att använda sig av koksaltlösning som droppas in i näsan och sedan blåses ut igen. Ett ångbad (bunke med hett vatten, örter, eteriska oljor, koksalt och en handduk, håll huvudet över ångan i ca 15 minuter åt gånger. Upprepa.)

Vitlök och stark mat rensar också effektivt.

Mot huvudvärk:

En metod jag hört om som lär vara bra mot huvudvärk men inte själv provat är att mixa en gullök och sedan väta en tygbit med saften/lökmosen och trycka tyget mot nacken en stund. Du lär

lukta lök efteråt, men när man har tillräckligt hemsk värk är man villig att göra det mesta - om det än så är att man måste smeta lök i nacken på sig. (Ingen panik, löklukten försvinner lätt efter en dusch)

Andra allmänna tips för att bli av med spänningshuvudvärk, stresshuvudvärk eller kronisk huvudvärk är:

1. Drick ett glas vatten (ifall du inte dricker minst 2 liter vatten per dag har du antagligen vätskebrist)
2. Ät något (då din blodsockernivå sjunker drastiskt reagerar din kropp med huvudvärk)
3. Kom bort från skärmen en stund, faktum är att det blåa ljuset förvärrar huvudvärken
4. Drick kaffe (har du inte druckit kaffe och du gör det annars kan huvudvärken vara en sorts "abstinensreaktion")
5. Slappna av. Lägg dig ner, sätt dig ner, vila huvudet. Andas djupt ett par gånger så värken släpper. Massage vid skallbasen (precis vid hårfästet i nacken), tinningarna eller nacken hjälper också.
6. Svart te hjälper din kropp att sänka halten av stresshormonet

”När du är hes får du oftast höra att du ska dricka varmt. Men ifall du tappat rösten är det precis vad du INTE ska göra. Låt mig förklara varför: dina stämband är svullna (bäst att ta reda på varför; som resultat av en infektion eller är de bara överansträngda?) och svullnad dämpas med kyla.”

kortisol

7. Träning minskar muskelspänningar och lindrar kroniska huvudvärksbesvär

Illamående

Mår du illa eller känner ett visst obehag i magen finns det ett gott tips jag fått av min farmor. (Som för övrigt tillsammans med en hel hög böcker lärt mig allt jag vet om naturmedicin, homeopati och naturläkemedelskonst) Då jag var i Spanien på sommaren och vi hade traskat omkring på en marknad i glödande hetta så var kroppen uttorkad och överhettad, och jag personligen tål inte värme väl så jag blev rätt så illamående. Efter att jag hade druckit ett glas med en blandning av coca cola och mineralvatten mädde jag genast bättre. Det beror på att koffeinet och, helst AVSLAGEN, kolsyra lugnar en upprorisk mage. Kamomillte, knäckebröd och banan är

Karis förr - Krigsfångarna i Karis

Hur dan historia har Karis? Hur har staden ändrat under en längre period? Som en deltagare i projektet om lokalhistoria, "Karis förr", så har jag fått fördjupa mig inom dessa frågor. Jag har deltagit i projektet sedan våren 2014 och har fått bekanta mig inom olika aspekter av lokalhistoria. En av frågorna som jag har utrett är varför det finns en grav i Svartå för krigsfångar.

Krigsfångarnas grav

122 krigsfångar ligger begravda i en specialgrav som finns i Svartå. Trots detta dog det mycket mera människor i fånglägren. Svartålägret hade runt 600 människor. Lägren hade mycket dåliga förhållanden. Trots att Finland hade undertecknat Genèvekonventionen om behandlingar av krigsfångar, så bröt man emot den genom att t.ex. piska fångar. Röda korset hjälpte till med maten. Trots det var matens kvalitet dålig, vilket ledde till mycket sjukdomar bland fångarna. Speciellt mellan september 1941 och juni 1942 dog många fångar, p.g.a. att Finland inte hade förberett sig på ett så långt krig. Därför hade fångarnas baracker inte isolerats ordentligt.

Det var sträng disciplin i lägret. Det fanns stränga riktlinjer både för vad som var tillåtet för fångar men också vakter. Vakter fick inte prata med fångar under arbetstiderna. En vakt hade ansvar för ett tiotal fångar under arbetstiden, och vakter kunde bli bestraffade om de gjorde fel. Vakter och manskapet dömdes ofta för bl.a. misshandel, berusning samt för olovlig frånvaro. Om vakter inte blev

Minnesmärket i Svartå

straffade, blev de istället tillsagda eller så fick de anteckningar.

Fångarna blev också straffade för diverse fel och överträdelser. Brott som fångarna kunde begå var t.ex. att de vägrade att jobba, försökte rymma eller stjäla något. Det fanns stränga regler för hur man skulle straffa fångar. Det fördes straffböcker med noggranna anteckningar om brottet, straffets karaktär m.m. Straffets karaktär kunde variera beroende på fångvakten. Vissa vakter straffade mera strängt fångarna, medan andra var mildare när de tilldelade straffen.

Fångarnas sysselsättning

Fångarna jobbade ofta med utearbete om vädret tillät, annars kunde de jobba med inarbete. Fångarna sysslade också med att tillverka olika sorters hantverk, som de sedan bytte med lokalbefolkningen. Karisborna kom bra överens med krigsfångarna. Ute på gårdarna kunde man bryta mot reglerna, genom att t.ex. låta fångarna

äta middag inne med familjen.

Tiden efter lägret

Då vapentillståndet trädde i kraft i september 1944 skulle fångarna skickas tillbaka till Sovjetunionen. Fångarna blev mycket rädda då de visste vilket öde som väntade dem när

Karis förr

Karis förr är ett projekt vid Karis-Billnäs gymnasium där studerande forskar i sin lokalhistoria och producerar material för att publiceras digitalt. Ett av målen med projektet är att allmänheten skall kunna bekanta sig med det förflutna i Karis med omnejd med hjälp av videor, bilder, kartor och texter. Projektet har pågått sedan 2013 och leds av Jan-Erik Till. Projektet har fått bidrag från Sparbanksstiftelsen i Karis och Pojo samt Nylands svenska kulturfond.

<http://karisbillnas.fi/projekt/karis-forr/>

de kom hem. En del av fångarna rymde. De hade trots detta en

Blomkvist och Salander är tillbaka

Sveriges mest sålda bokserie har fått fortsättning! Milleniumtrilogin som är skriven av Stieg Larsson har fått en fjärde del. Milleniumtrilogin utkom efter Larssons död och böckerna blev snabbt väldigt populära. De tre böckerna har senare gjorts till flera filmer. Till den ursprungliga Millenium-trilogin hör böckerna: *Män som hatar kvinnor*, *Flickan som lekte med elden* och *Luftslottet som sprängdes*. Dessa tre böcker blev Sveriges mest sålda böcker någonsin! Och nu, tio år efter att den första boken publicerades, har en fortsättning skrivits.

Boken *Det som inte dödar oss* publicerades i augusti 2015 och är skriven av David Lagercrantz. I boken är favorithuvudpersonerna Lisbeth Salander och Mikael Blomkvist med. Men också andra karaktärer från den ursprungliga triologin. Den fjärde boken i Millenium-trilogin, eller ja Milleniumserien får man väl säga, har fått blandad kritik. Detta var förstås förväntat, Lagercrantz hade inte ett lätt jobb att fortsätta på den globalt älskade bokserien.

I den nya boken möts Lisbeth och Mikael efter att en forskare, Frans Balder, ringer Mikael och har något viktigt att berätta. Mikael är först inte intresserad, men när han får höra att en flicka som passar in på beskrivningen av Lisbeth är inblandad, bestämmer han sig för att åka. Tidskriften Millenium är också i fara och Mikael behöver desperat en bra story för att rädda tidningen. Innan Mikael får höra vad Balder har att säga, dör Balder. Han har blivit skjuten framför ögonen på sin autistiske son, August.

Lisbeth Salander som alltid varit en kylig och bestämd person får i Lagercrantz bok en mycket varmare personlighet. Visst är hon ännu lite udda, men absolut inte likadan som förut. Hon agerar enligt sina känslor och har nya intressen som inte passar in på hennes "förra personlighet". Hon tycker förfärligt mycket om Marvel comics, hon gör saker

utan en för henne giltig orsak och är inte lika tuff som hon varit förut. Lagercrantz förklarar att Lisbeths internetalias WASP är en påverkan från Marvel comics. Man får veta i boken att Lisbeth i hela sitt liv har haft en idol från Marvel comics, Janet van Dyne aka Wasp, och detta har varit en väldigt viktig del i hennes liv. Själv kan jag inte få Lisbeth Salander att passa in på

"Att skriva en fortsättning på en bokserie som en annan författare gjort superbra och känd är väldigt svårt. Själv var jag faktiskt positivt överraskad. Visst är boken mycket lugnare i tempot, inte lika detaljerad, inte lika våldsamt, inte lika spännande och har inte ett lika klart budskap som de förra böckerna, men den är ändå okej."

en person som har en seriefigur till idol och att idolen varit en väldigt viktig del i hennes liv, så som Lagercrantz beskriver det.

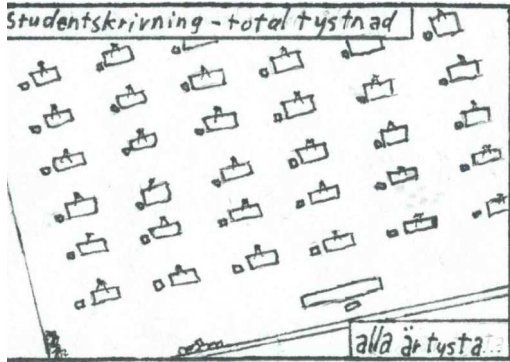
Mikael är mer lik sig själv. Visst stannar han upp och grubblar över sitt liv och är överlag mer filosofisk av sig, men annars tycker jag att han fortfarande är "sig själv". Inga nya saker som aldrig

förut nämnts påverkar Mikael så som en massa saker påverkar Lisbeth. En helt ny karaktär har kommit med till bokserien som tydligen också har haft en stor betydelse i Lisbeths liv, nämligen hennes tvillingsyster Camilla. Camilla har aldrig nämnts i någon av de tidigare böckerna och det känns konstigt att Lisbeth mitt i allt har en syster.

Att skriva en fortsättning på en bokserie som en annan författare gjort superbra och känd är väldigt svårt. Själv var jag faktiskt positivt överraskad. Visst är boken mycket lugnare i tempot, inte lika detaljerad, inte lika våldsamt, inte lika spännande och har inte ett lika klart budskap som de förra böckerna, men den är ändå okej. Skulle jag läsa den på nytt? Nej. Skulle jag läsa de tre första böckerna på nytt för en femte gång? Jo, det skulle jag. Ingen kan skriva likadant som Stieg Larsson, men David Lagercrantz skriver på sitt sätt. Med ett okej resultat. Och jag är glad att jag läste boken. Men den ursprungliga Milleniumtrilogin går inte att fortsätta på. Det kommer alltid att vara Milleniumtrilogin och en eller flera extra böcker.

Text: Mathilda Liljestrand

Serie: Max Westerlund